Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö 27.9.2022, HE 141/2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskus) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi jätelain muuttamisesta. Määräaika kirjallisen lausunnon antamiselle on 4.10.2022 klo 12:00.

Pirkanmaan ELY-keskus kiittää eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausuntonsa asiassa. Ottaen huomioon valiokunnan toimialan ja muut kuultavat, Pirkanmaan ELY-keskus kiinnittää lausunnossaan huomiota erityisesti tuottajavastuun piiriin kuuluvien pakkausten ja tuottajien vastuiden rajauksiin (ehdotuksen 48 §, kohta 6) sekä SUP-direktiivin muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuun implementoitiin jätelakiin (ehdotuksen 48 §, kohta 11). Lisäksi Pirkanmaan ELY-keskus toivoo valiokunnan kiinnittävän huomiota eräiden SUP-tuotteiden keräys- ja siivouskustannuksiin liittyvään epätavalliseen maksatusmenettelyyn (ehdotuksen 48 e §, toinen momentti).

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu ehdotetuista muutoksista jätelakiin seuraavaa:

Yleistä

Pirkanmaan ELY-keskus valvoo tuottajavastuun valtakunnallisena viranomaisena tuottajavastuuta ja juomapakkausten palautusjärjestelmiä koskevien säännösten noudattamista jätelain 25 §:n mukaisesti.

Tehtävässään Pirkanmaan ELY-keskus mm. ratkaisee tuottajien ja tuottajayhteisöjen tuottajarekisteriin koskevat hakemukset, valvoo tuottajavastuun toteutumista ja ohjaa toimialaa kerää säädösten edellyttämät seurantatiedot tuottajavastuuvelvollisilta ja ilmoittaa ne eteenpäin tilastokeskukselle ja EU:lle, sekä toimii tuottajarekisterin rekisterinpitäjänä. Ehdotetulla tuottajavastuuta koskevalla säätelyllä on siten erityistä merkitystä Pirkanmaan ELY-keskuksen toiminnalle sen vastatessa koko maan tuottajavastuuvalvonnasta.

Ottaen huomioon valiokunnan toimialan ja muut kuultavat, Pirkanmaan ELY-keskus kiinnittää lausunnossaan huomiota erityisesti tuottajavastuun

piiriin kuuluvien pakkausten ja tuottajien vastuiden rajauksiin (ehdotuksen 48 §, kohta 6) sekä SUP-direktiivin muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuun implementoitiin jätelakiin (ehdotuksen 48 §, kohta 11).

Pakkausten tuottajavastuun liikevaihtorajan poistaminen

Voimassa olevan jätelain 48 § 2 momentin mukaan tuottajavastuuta koskevia säännöksiä ei pääsääntöisesti sovelleta pakkausten tuottajaan, jonka liikevaihto on vähemmän kuin 1 000 000 euroa. Ehdotuksessa jätelain muuttamiseksi liikevaihtorajasta on luovuttu ja samalla ehdotetun lain 48 §;n 1 momentin 6 kohdassa pakkausten tuottaja määriteltäisiin uudella tavalla ja samalla otettaisiin käyttöön palvelupakkauksen ja viljelijäpakkauksen määrittelyt.

Pirkanmaan ELY-keskus suhtautuu suurella varauksella pakkausten tuottajavastuun liikevaihtorajan poistamiseen. Yleisemmällä periaatetasolla tuottajavastuun ulottaminen pienempiin tuottajiin voisi olla kannatettavaa yritysten tasapuolisen kohtelun ja järjestelmän selkeyden kannalta, mutta kokonaisuutena arvioiden poisto aiheuttaa suurempaa haittaa kuin hyötyä, erityisesti tuottajille. Suurelle osalle tuottajia tuottajayhteisöön liittymisen (rekisteröitymisen) ja raportoinnin kustannukset ovat suuremmat kuin tuottajan kustannusosuus jätehuollon järjestämisestä. Tuottajille aiheutuvat kustannukset ovat suuria suhteessa muutoksesta saatavaan hyötyyn ja vaikuttavuuteen.

Muutosehdotus ei Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan edistä SUP-direktiivin keräys- ja kierrätystavoitteiden saavuttamista ja muutoinkin poiston aiheuttama lisäresurssimeno (työ ja kustannukset) tuottajayhteisöille ja erityisesti pienille tuottajille on erittäin suuri. Pirkanmaan ELY-keskus tuo esiin, että ehdotettu muutos koskisi arviolta noin 21 000 maatalousalan yritystä sekä noin 30 000–39 000 muuta pienyritystä ja elinkeinonharjoittajaa tuoden heidät rekisteröintivelvollisuuden piiriin. Muutos tarkoittaisi, että rekisteröityvien tuottajavastuussa olevien tuottajien määrä kasvaisi moninkertaiseksi nykyisestä noin 4 000:sta, mutta muutoksen kohteena olisi kuitenkin ainoastaan 4–5 % markkinoille saatettujen pakkausten määrästä.

Lakiehdotukseen on esitetty rajausta, jossa palvelupakkausten tuottajana olisi pakkausten valmistaja tai maahantuoja, eikä pakkaaja. Samoin lakiehdotukseen otettu rajaus, jossa osa maatalousyritysten pakkauksista ja siten yrityksistä jäisi tuottajavastuun ulkopuolelle. Esitykset ovat hyviä, mutta niiden vaikutukset rekisteröityvien tuottajien määrään ovat epävarmoja ja rajallisia. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan samaan tai jopa parempaan ja kustannustehokkaampaan tulokseen päästäisiin pitämällä liikevaihtoraja voimassa tai alentamalla sitä nykyisestä.

Muovia sisältävät kalastusvälineet

Pirkanmaan ELY-keskus kannattaa hallituksen esityksen ehdotusta, jonka mukaan muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuu kattaisi merivesikalastuksessa käytettävien kalastusvälineiden lisäksi

sisävesikalastuksessa käytettävät kalastusvälineet. Merellä ja sisävesillä käytetään kalastuksessa samoja tai samanlaisia kalastusvälineitä eikä tuottajavastuun piiriin kuuluvien kalastusvälineen määrittely vesialueen mukaan ei ole tarkoituksenmukaista.

Muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuu on merkittävästi muita tuottajavastuualoja kevyempää. Pirkanmaan ELY-keskus pitää perusteltuna, että erilaisille muovia sisältäville kalastusvälineiden tuoteryhmille säädettäisiin erilaiset keräysvaatimukset ja että tuottajayhteisön tulee huolehtia kaikista muovia sisältävien kalastusvälineiden tuoteryhmistä. On tärkeää, että tuottajat järjestäytyisivät ja perustaisivat tuottajayhteisön.

Pirkanmaan ELY-keskus tuo esiin, että ehdotuksen voimaantulosäännökset ovat sekavat ja osin ristiriitaiset. Kalastusvälineiden tuottajan raportointivelvollisuus on lausuntopalvelu.fi -palvelussa olleessa valtioneuvoston asetuksessa ehdotettu alkavaksi 1.1.2023 vaikka tuottajavastuun jätehuollon järjestämisvelvollisuus ja kustannusvastuu alkaisi lakiehdotuksen mukaan vasta 1.1.2025. Tuottajayhteisön (jollaisia ei ole olemassa vielä), pitäisi hakea rekisteröintiä viimeistään 30.6.2023, vaikka velvoite siihen liittyä olisi vasta 1.1.2025 alkaen.

<u>Eräiden SUP-tuotteiden keräys- ja siivouskustannuksiin liittyvä epätavallinen maksatusmenettely</u>

Jätelakiehdotuksessa esitetään, että tuottajayhteisön ja tuottajan on maksettava kunnille siivouksesta ja keräyksestä aiheutuvien kustannusten korvaukset Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, joka tilittää ne edelleen kunnille. Tämä menettely on hyvin poikkeuksellinen, eikä vastaavaa ole muualla ympäristölainsäädännössä. Kyse ei ole valtion rahasta, eikä valtio ole kahden toimijan välisessä kustannusten korvausasiassa osapuoli.

Pirkanmaan ELY-keskuksen kaiken maksuliikenteen hoitaa KEHA-keskus, joka on ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava virasto. KEHA-keskuksesta saadun tiedon mukaan valtion kirjanpidon kautta voi kuljettaa vain valtion kirjanpitoon kuuluvia eriä. Lain valmisteluvaiheessa ei ole selvitetty, onko tällainen uusi menettely mahdollinen.

Myös valvovan viranomaisen toimiminen yhtä aikaa tuottajavastuuta valvovana viranomaisena sekä tuottajavastuuta toteuttavana tahona ei ole asianmukaista ja siksi Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että korvausten maksamisessa käytettäisiin esimerkiksi vesilain mukaista menettelyä, missä viranomainen tekee päätöksen eri osapuolille maksettavista korvauksista ja haitan aiheuttaja maksaa korvaukset suoraan kyseisille tahoille ilman, että rahaa kierrätetään viranomaisen kautta. Tuottajayhteisöt voivat tällöin myös vapaasti valita, kuka tilitykset hoitaa ja kilpailuttaa esimerkiksi käyttämänsä tilitoimistot kyseisen tehtävän osalta. Mikäli tuottajayhteisöjä on useita, ne voitaisiin laissa velvoittaa hoitamaan maksut yhteistoiminnassa keskenään.

Keskeiset johtopäätökset

1. Pirkanmaan ELY-keskus suhtautuu suurella varauksella pakkausten tuottajavastuun liikevaihtorajan poistamiseen.

2. Pirkanmaan ELY-keskus kannattaa hallituksen esityksen ehdotusta, jonka mukaan muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuu kattaisi merivesikalastuksessa käytettävien kalastusvälineiden lisäksi sisävesikalastuksessa käytettävät kalastusvälineet.

3. Tuottajien kunnille maksettavaksi säädettyjen korvausten osalta Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että korvausten maksamisessa käytettäisiin esimerkiksi vesilain mukaista menettelyä, missä viranomainen tekee päätöksen eri osapuolille maksettavista korvauksista ja haitan aiheuttaja maksaa korvaukset suoraan kyseisille tahoille ilman, että rahaa kierrätetään viranomaisen kautta.

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt johtava tuottajavastuuvalvoja Teemu Virtanen ja ratkaissut yksikön päällikkö Ari Nygrén.

Tämä asiakirja KEHA/12016/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/12016/2022 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Nygren Ari 04.10.2022 08:51

Esittelijä Virtanen Teemu 04.10.2022 08:50